

«Європейська практика» в українському виконанні

Законодавство України вже тривалий час перебуває у процесі перманентних змін. Іноді ці зміни дійсно необхідні, зумовлюються соціально-економічними, політичними чинниками. Але часто зміни в законодавстві відбуваються безсистемно і необґрунтовано. Разом з тим помітна частина законодавчих положень, які очевидно потребують законодавчого втручання, з відомих, мабуть, небагатьом посвяченим причин вражають відвертою стабільністю.

Одним з таких стабільних положень є норма, яка встановлює особливості визначення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян (надалі – НМДГ) для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень.

Відповідно до п.п. 169.1.1 статті 169 розділу IV та п. 5 підрозділу I перехідних положень ПК України, якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року.

З'явившись вперше у 2003 році в перехідних положеннях Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р. зазначена норма легко «перекочувала» у 2010 році до перехідних положень ПК України.

Визначений таким чином НМДГ для кваліфікації злочинів у 2016 р. встановлено на рівні 689 грн. Однак, при визначенні такого покарання за вчинення злочину як штраф НМДГ дорівнює 17 грн., тобто в сорок разів менше НМДГ, використаного при кваліфікації.

Такі невідповідності стають яскраво вираженими на прикладах притягнення до кримінальної відповідальності за конкретні злочини.

Так, відповідно до ч. 2. ст. 212 КК України ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), якщо це призвело до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах (від 3000 до 5000 НМДГ), карається штрафом від двох тисяч до трьох тисяч НМДГ.

У грошовому обчисленні ухилення від сплати податків на суму від 2 млн. 67 тис. грн. до 3 млн. 445 тис. грн. карається штрафом від 34 тис. до 51 тис. грн. Тобто, максимальний розмір штрафу за ухилення від сплати податку є меншим за максимальний розмір суми несплаченого податку вже приблизно у 67 разів.

При цьому у випадку призначення покарання за ч. 2 ст. 212 КК України суд навіть не матиме можливості, відповідно до ч. 2 ст. 53 КК України, встановити розмір штрафу на рівні заподіяної злочином шкоди, оскільки розмір передбаченого у ч. 2 ст. 212 КК України штрафу є меншим за 3000 НМДГ.

Такий дисбаланс між заподіяною злочином шкодою (а відповідно і суспільною небезпечністю злочину) і встановленим санкцією покаранням не можна не визнати шкідливим, а може і небезпечним. Не кажучи вже про те, що вищезгаданою нормою ПК України фактично створюється можливість маніпулювання процесами криміналізації/декриміналізації. Ситуація ускладнюється тим, що, як виявилось, не всі правники поінформовані щодо цих особливостей обчислення НМДГ, хоча відповідна норма існує майже 13 років.

Зважаючи на те, що існування такого дисбалансу іноді пояснюють «європейською практикою», варто звернути увагу на законодавство досить близької (в усіх вимірах) до

нас країни – Польщі. Відповідно до ст. 54 Кримінального казначейського кодексу Республіки Польща ухилення від сплати податків карається штрафом у розмірі до 720 денних ставок або позбавленням волі (строком від 5 днів до 5 років), або і штрафом, і позбавленням волі разом. Якщо сума несплаченого податку є «невеликою» (приблизно до 2,4 млн. грн.) встановлено лише штраф до 720 денних ставок.

При цьому адміністративним правопорушенням відповідно до польського законодавства є ухилення від сплати податків на суму не більше «встановленої законом межі» (п'ятикратний розмір мінімальної заробітної плати (надалі – МЗП), що складає приблизно 60 тис. грн. [1]. З 1 січня 2016 року МЗП в Польщі складає 1850 злотих на місяць (близько 12 тис. грн.) [2].

Відповідно до п. 3 ст. 23 Кримінального казначейського кодексу Республіки Польща, встановлюючи денну ставку, суд враховує доходи винної особи, її особисті умови, сімейні, майнові відносини і можливості отримання оплати за працю; денна ставка не може бути меншою однієї тридцятої частини МЗП та перевищувати її у чотириста разів [3].

Таким чином, навіть враховуючи певну неоднозначність у визначенні максимального розміру денної ставки, можна зробити висновок, що польське законодавство:

- 1) встановлює кримінальну відповідальність за ухилення від сплати податків на суму, яка перевищує приблизно 60 тис. грн. (а не 689 тис. як в Україні);
- 2) за злочинне ухилення від сплати податків визначає максимальний розмір штрафу (якщо розмір денної ставки є найбільшим) на рівні 115 млн. 200 тис. грн.. (а не 51 тис. грн. як в Україні);
- 3) за злочинне ухилення від сплати податків визначає максимальний розмір штрафу (якщо розмір денної ставки є найменшим) на рівні 288 тис. грн. (а не 51 тис. грн. як в Україні);
- 4) за злочинне ухилення від сплати податків визначає мінімальний розмір штрафу (якщо розмір денної ставки є найменшим) на рівні 4 тис. грн. (а не 34 тис. грн. як в Україні)

Отже, з огляду на викладене можна пересвідчитись, що польське кримінальне законодавство є досить розвинутим і надає багато можливостей для призначення належного покарання за ухилення від сплати податків. Чого не можна сказати про українське законодавство у відповідному аспекті. Можливо ми неправильно розуміємо «європейську практику»?

Список використаних джерел:

1. Kodekskarnyskarbowy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aktyprawne.poznajpodatki.pl/procedury-i-sankcje/kodeks-karny-skarbowy-2013/>
2. Минимальная ЗП вырастет с 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lifepoland.com.ua/minimalnaya-zp-vyrastit/>
3. Берзин П.С. Уголовный казначейский кодекс Республики Польша: содержание разделов о вступительных положениях, исключении наказания виновного лица, казначейских преступлениях, казначейских проступках и разъяснении используемых понятий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/467-ugolovniy-kaznacheyskiy-kodeks-respubliki-polsha>